

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับวิทยาการอื่น ๆ

วรรณคดีเป็นทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ฉะนั้น นอกเหนือจากความงดงาม ความไพเราะ อ่านแล้วเกิดจินตนาการ หรือเร้าอารมณ์ เร้าความสนใจแล้ว วรรณคดียังให้ความรู้ กระตุ้นให้คิด ยกแรงบันดาลใจให้สูงขึ้น และยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ทำให้ได้เห็นชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ อีกด้วย วรรณคดีจึงมีความสัมพันธ์กับวิทยาการแขนงต่าง ๆ หลายแขนง ดังเช่น

1. วรรณคดีกับงานศิลปะแขนงอื่น

วรรณคดีมีความสัมพันธ์กับงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ คุริยางคศิลป์ ฯลฯ โดยที่งานศิลปะเหล่านี้อาศัยวรรณคดีเป็นเนื้อหาในการถ่ายทอดฝีมือทางศิลปะ ในด้านจิตรกรรม ซึ่งหมายถึงงานวาดเขียน เราจะพบว่า จิตรกรไทยสมัยโบราณได้วาดภาพจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์วิหาร วัดวาอารามต่าง ๆ เป็นภาพเรื่องราวจากวรรณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวจากวรรณคดีศาสนา เช่น ชาตก ได้แก่ภาพเรื่องราวตอนต่าง ๆ ของสุวรรณสามชาตก มหาเวสสันดรชาตก เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีภาพนรก สวรรค์ จากไตรภูมิพระร่วง จุดมุ่งหมายของภาพเขียนเหล่านี้เพื่อเป็นการสั่งสอน และจูงใจศาสนิกชนให้เข้าถึงศาสนา จิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้ จึงเป็นเครื่องช่วยให้ตัวอักษรต่าง ๆ ที่เรียบเรียงเป็นเรื่องราวในวรรณคดีปรากฏเป็นภาพชัดเจนขึ้นและเป็นการสื่อความคิด คติธรรม อีกทางหนึ่ง นอกจากเรื่องราวในพุทธศาสนา ภาพจิตรกรรมฝาผนังยังนำเรื่องราวมาจากวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย เช่น สังข์ทอง อิเหนา รามเกียรติ์ และนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ

ทางด้านประติมากรรม อันได้แก่ภาพปั้น แกะสลัก ภาพหล่อ ซึ่งทำจากวัสดุต่าง ๆ กัน ก็ปรากฏว่าประติมากรรมไทยแต่โบราณอาศัยเรื่องราว ความคิดความเชื่อจากวรรณคดีไทย เช่น ภาพแกะสลักตัวละครหรือเรื่องราวจากรามเกียรติ์ มโนห์รา สังข์ทอง พระอภัยมณี เป็นต้น

ทางด้านนาฏศิลป์การแสดง ศิลปะแขนงนี้มีความใกล้ชิดมากกับวรรณคดีไทย เพราะการถ่ายทอดวรรณคดีในอดีตอาศัยการฟัง การดู มากกว่าการอ่าน ศิลปะการแสดงต่าง ๆ ทั้งละคร โขน หุ่น หนังใหญ่ หนังตะลุง จึงเป็นเครื่องถ่ายทอดวรรณคดีไปสู่ประชาชน

ทางด้านดุริยางคศิลป์นั้น เราจะพบเพลงไทยจำนวนมากอาศัยเนื้อร้องจากวรรณคดีไทย ตอนใดตอนหนึ่ง เช่น เพลงแขกลพบุรี เป็นเพลงที่แสดงอารมณ์โศกสลดหรือวิเวกวังเวงใจ มีเนื้อร้องซึ่งคัดตอนมาจาก เสภาขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนพานางวันทองไปจากเรือนขุนช้าง ถึงแม้เนื้อความว่า

ถ้าควนเอ๋ยจะด่วนไปก่อนแล้ว
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี
ที่มีกลิ่นก็จะกลายหายหอม
ที่มีดอกก็จะวายระกายครบ
ต้นน้อยน้อยลุ่มย้อยระย้าตี
จะทิ้งเรือนไปร้างอยู่กลางไพร
รากไม้จะต่างหมอนนอนอนาค
ลงบันไดใจเขียนจะขาดตาย
ขุนแผนปลอบน้องอย่าร้องไห้
ไปเป็นเพื่อนพี่บ้างในกลางดง
ไปเดือนหนึ่งแล้วจะพากลับ
จะร้องให้กรรมกรรมไปทำไม

ทั้งเกศแก้วพิภพลัยสุนตี
จำปีเอ๋ยสักก็บีจะมาพบ
จะพลอยตรอมสูญสิ้นกลิ่นตลบ
จะเหี่ยวเฉาซาบสลับไป
ตั้งแต่นั้นจะไปชมต้นไม้ใหญ่
ยุงร่านรินไรจะตอมกาย
ควาคาจะต่างได้นำใจหาย
น้ำตาหลังพรุ่งพรายกระจายลง
ไปหน่อยหนึ่งแล้วจะมาส่ง
ชมหงส์เหม่เล่นให้เย็นใจ
ถั่วเดือนแล้วจะรับเจ้าไปใหม่
เขาอยู่เขาจะไร้เมื่อไรมี

2. วรรณคดีกับจิตวิทยา

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ วรรณคดีก็เป็นเรื่องของชีวิต วรรณคดีและจิตวิทยาจึงมีความคล้ายคลึงกัน ตรงที่เป็นเรื่องที่กล่าวถึงชีวิตจิตใจและการกระทำของมนุษย์ ตัวละครในวรรณคดีเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่ประกอบพฤติกรรมต่าง ๆ ตามท้องเรื่อง จึงมีผู้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ โดยอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยา โดยเฉพาะทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ และจุง เป็นต้น ชลธิรา กัลด้อย¹ ได้ใช้ทฤษฎีจิตวิทยา

¹ ชลธิรา กัลด้อย, การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้ในวรรณคดีไทย, วิทยานพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาฯ ๑ แผนกภาษาไทย พ.ศ. 2513 (จัดสำเนา) หน้า 111.

อุปคติในการวิเคราะห์ตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องขุนช้างขุนแผน และสรุปได้ว่าตัวละครเหล่านั้นล้วนมีความก้าวร้าวแฝงอยู่ในสภาวะจิตไร้สำนึก อย่างเช่น ขุนแผนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมาตั้งแต่ยังเด็กเมื่อเล่น “เป็นผ้าเมีย” กับขุนช้างและนางพิม ขุนแผนเลือกเล่นเป็นผู้ “ชิงเมีย” และเมื่อเห็น “นางพินอนพลางกลางคินคอน เจ้าขุนช้างหัวกลั่นเข้านอนเคียง” ขุนแผนก็ “โศกแหวกเข้าแทรกกลาง ชกหัวขุนช้างที่กลางเกลี้ยง” เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ขุนแผนก็แสดงความโหดร้ายทั้งความคิดและการกระทำ เช่น ฆ่าศัตรู หรือคิดฆ่าแม่พลายงามซึ่งเป็นลูกของตนเอง กับผู้หญิงในยามโกรธขุนแผนก็แสดงความทารุณได้ เช่น ฆ่านางบัวคลี่แล้วผ่าท้องนำลูกในท้องนางบัวคลี่มาทำพิธีสร้างให้เป็นกุมารทอง กับนางวันทอง ผู้หญิงที่ขุนแผนรักมากที่สุด ขุนแผนก็ไม่วายแสดงพฤติกรรมโหดร้ายทั้งในยามโกรธและยามรัก เช่น ในยามโกรธวันทอง

“มึงตายเสียเถิดวันทองเอ๋ย   อย่าอยู่เลยชั้กตาบออกเงื่อง่า
กระต๊อบโพงผางกลางนาวา   จิกหัวเอามาฆ่าให้ตาย”

แม้ในยามรัก ก็ยิวพาราตี ขุนแผนก็มีพฤติกรรมทางเพศในระคับที่รุนแรง ดังที่นางพิมศัศพัทธ์ขุนแผนว่า

“มือหนักชั้กย้อทำหยาบหยาบ   งามหน้ารับมาเป็นผ้า
สมสู่อยู่บ้านตีฉันทกล้ว   ตัวมีตายก็หลังคงเลื้อยอ้อย
เพียงจับมือถือแขนก็แสนเจ็บ   คมเล็บเลือดเหาะลงผาะผอย
แต่หยอกกัสนสารพันเป็นร้อรอย   เชิญถอยไปเสียเถิดไม่โยตี”

นอกจากเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว เราสามารถวิเคราะห์ตัวละครในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ โดยใช้ความรู้ทางจิตวิทยาเช่นกัน เพราะตัวละครในวรรณคดีก็คือตัวแทนของมนุษย์นั่นเอง

นอกจากการนำความรู้ทางจิตวิทยาไปใช้ในการวิเคราะห์วรรณคดี นวนิยายเรื่องสั้นในปัจจุบันบางเรื่องก็นำความรู้ทางจิตวิทยาไปใช้ในการแต่ง ทำให้เกิดวรรณคดีที่มีแนวการเขียนในเชิงจิตวิทยา เช่น นวนิยายของ โสภาค สุวรรณ นวนิยาย ของ ว. วินิจฉัยกุล เป็นต้น

3. วรรณคดีกับปรัชญา

ปรัชญาเป็นวิชาที่ทำให้เราเข้าใจเรื่องของมนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต¹ โดยการศึกษาจากประสบการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์ วรรณคดีก็เป็นเรื่องของชีวิต การศึกษา

¹ ดร. วิทย์ วิตเวทย์, ปรัชญาทั่วไป, พระนคร อักษรเจริญทัศน์, 2522, หน้า 171.

วรรณคดีเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ความรู้ ความรอบรู้ และความคิด ในฐานะเป็นประสบการณ์ชั้นรองวรรณคดีและปรัชญาจึงต่างทำให้เราตระหนักถึงคุณค่า ความหมาย และความมหัศจรรย์ของชีวิต วรรณคดีมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปรัชญาด้วยธรรมชาติที่คล้ายคลึงกันนี้ วรรณคดีมักจะแฝงความคิดเรื่องปรัชญาชีวิตแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งเอาไว้ วรรณคดีไทยมักแฝงความคิดในเชิงพุทธปรัชญา เพราะชีวิตของคนไทยผูกพันกับพุทธศาสนา พุทธปรัชญาในวรรณคดีไทยมักเป็นความเชื่อเรื่อง "กรรม" ซึ่งหมายถึงการกระทำที่ดีและชั่วของมนุษย์ และเป็นสิ่งเดียวที่ตัดสินชะตาชีวิตของมนุษย์ ดังที่ในลิลิตพระลอ กล่าวว่

ใดใดในโลกล้วน	อนิจจัง
กงแต่บาปบุญยัง	เที่ยงแท้
คือเงาติดตัวตรัง	ตรึงแน่น อยู่หนา
ตามแต่บาปบุญแล้ว	ก่อเกือรักษา

วรรณคดียังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา จริยศาสตร์กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อตัวเองและต่อผู้อื่น ศึกษาถึงเรื่องของคุณธรรมความดี หลักเกณฑ์ในการครองชีวิตของมนุษย์ ในวรรณคดี ผู้ประพันธ์ได้แสดงถึงเรื่องการประพฤติปฏิบัติและศีลธรรมจรรยาของมนุษย์ บางเรื่องก็มุ่งสอนโดยตรง ได้แก่วรรณคดีประเภทคำสอน เช่น สุภาษิต สอนหญิง โลกนิติกำโคลง ฯลฯ บางเรื่องก็แฝงแนวทางของศีลธรรมจรรยาและคุณธรรมความดีไว้ อย่างแนบเนียนในคำพูดหรือการกระทำของตัวละคร หรือเป็นข้อสังเกตของผู้แต่งดังเช่น สุนทรภู่ กล่าวถึงคนใจคดว่าร้ายกว่าความคดของสิ่งใดไว้ในนิราศเมืองเพชร ว่า

อันคคอื่นหมิ่นคคกำหนดแน่	เว้นเสียแต่ใจมนุษย์สุกกำหนด
ทั้งลวงล่ององงิ้วทั้งเลี้ยวลด	ถึงคลองคคก็ยังไม่เหมือนใจคน

นอกจากนี้ ยังมีผู้นำเอาความรู้ทางปรัชญามาช่วยในการวิจารณ์วรรณคดี โดยพิจารณาว่าวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ เสนอเรื่องโดยใช้ปรัชญาการเขียนแบบใด เช่น โรแมนติก สัจนิยม ธรรมชาตินิยม อรรถิภาวะนิยม (Existentialism) ฯลฯ นักปรัชญาหลายท่านเป็นนักวรรณคดีที่สามารถถ่ายทอดแนวคิดปรัชญาอันเป็นเรื่องของเหตุผลประสานเข้ากับวรรณคดีอันเป็นของจินตนาการและสุนทรีย์ภาพได้เป็นอย่างดี เช่น เฮอ์มาน เฮสเส นักปรัชญาชาวเยอรมันผู้แต่งเรื่องสิทธารถ ซอง-ปอล ซาตร์ ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศสผู้แต่งนวนิยาย เรื่องสั้น และบทละครในแนวปรัชญาอรรถิภาวะนิยมจำนวน

มาก เช่น บทละครเรื่องไม่มีทางออก (No Exit) ระพีพรรณนาฐากร กวีและปรัชญาเมธีชาวอินเดีย ผู้แต่ง คีตาอูซรี และสาธนา โอมาร์ คัยยัม นักปรัชญาชาวเปอร์เซียผู้แต่งรุไบยาค เป็นต้น

4. วรรณคดีกับประวัติศาสตร์

วรรณคดีมีลักษณะอย่างเดียวกับประวัติศาสตร์คือ ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ แต่มีข้อแตกต่างกันตรงที่ว่า ประวัติศาสตร์เป็นงานที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อหาข้อเท็จจริง แต่วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่มุ่งแสดงอารมณ์ จินตนาการ ความงามและความไพเราะ ในบางครั้งกวีจึงมองข้ามข้อเท็จจริงไป หรือบางครั้งห่อหุ้มข้อเท็จจริงนั้นด้วยความงามอีกชั้นหนึ่ง ฉะนั้น วรรณคดีบางเรื่อง อาจเป็นข้อมูลเสริมในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติ แต่ก็ย่อมไม่มีน้ำหนักเท่าจริงเท่ากับเอกสารทางประวัติศาสตร์

เมื่อเรากล่าวว่าวรรณคดีสะท้อนภาพชีวิต เราก็หมายความว่าวรรณคดีสะท้อนภาพสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมของชีวิตมนุษย์ไปพร้อมกันด้วย ฉะนั้น วรรณคดีมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ทั้งประวัติศาสตร์เหตุการณ์และประวัติศาสตร์สังคม วรรณคดีหลายเรื่องบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะเรื่องศึกสงคราม ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติสมัยโบราณ วรรณคดีที่บันทึกประวัติศาสตร์เหตุการณ์นี้ ได้แก่ ลิลิตยวนพ่าย ลิลิตตะเลงพ่าย เสภาพระราชพงศาวดาร นิราศรบพม่าทำดินแดน เป็นต้น

ส่วนการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมนั้นจะพบแทรกอยู่ในวรรณคดีแทบทุกเรื่อง เพราะนอกเหนือจากจินตนาการของผู้แต่งแล้ว ผู้แต่งย่อมแทรกข้อมูลทางสังคมในยุคสมัยของตนด้วย ดังเราจะศึกษาสภาพเศรษฐกิจในสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้จาก คีตาจาร์กสุโขทัยหลักที่ 1 ดังกล่าวว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจอบในไพร่ลูท่าง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ไครจักไคร่ค้าช้าง ค้า ไครจักไคร่ค้ำม้า ค้า ไครจักไคร่ค้ำเงินค้ำทอง ค้า” หรือเราอาจจะศึกษาสภาพกรุงรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 2 ได้จากบทละครเรื่องอิเหนา ตอนที่กล่าวบรรยายว่า

“ท่ามกลางทางท้องถล่มมารค	ลำดับตาคือรู้แผ่นแน่นหนา
บ้านช่องสองข้างมรรคา	ล้วนเคหาหน้าถึงที่นักร้าน
เหล่าพวกกรมท่าเจ้าภาษี	มั่งมีสมบัติพิศฐาน
เรือนริมรัถยาฝากกระทาน	ตึกควานบ้านขุนนางนองเมือง

สุกุเร้าเรียงเคียงกันบนหยา
 ศาลเทพารักษ์หลักเมือง
 เสาชิงช้าอาวาสวัดพราหมณ์
 หอกกลางอยู่กลางเวียงชัย
 สะพานช้างทางข้ามคชสาร
 กลองหลอดแลลิวสุคตา
 นาวาค้าขายพายขึ้นล่อง
 แพจอกตลอดคทำหน้าเมือง
 ชาวของต่าง ๆ เออวางขาย
 ยกทองล่องจวนเจ็ดตะคลี่
 บริบูรณ์พูนสุขด้วยสมบัติ
 ทุกสิ่งสรรพเอมโอชโภชนา

ก่อผนังหลังคามงกระบือ
 นับถือลือเลื่องทั้งกรุงไกร
 ทำตามประเพณีพิธีไสย
 แม่เกิดไฟไพร่ที่สัญญา
 ก่ออิฐปูกระดานไม้หนา
 น้ำลงคงคาไม่ขอคเคือง
 ตามแม่น้ำลำคลองแน่นเนื่อง
 นองเนื่องเป็นชนิดในนที
 แพร่ม้วนมากมายหลายสี
 พลอยมณีเพชรนิลจินดา
 แก้วแก้วเนาวรัตน์หัตถา
 ย่อมเยาราคาสารพัน”

5. วรรณคดีกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือวิถีทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งรวมทั้งความคิด ความเชื่อ การกระทำ และความเป็นอยู่ที่มนุษย์ในสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติกันต่อ ๆ มาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน วรรณคดีเป็นเรื่องของชีวิตมนุษย์ วรรณคดีจึงสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีไว้ด้วย เช่น วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ประเพณีการเกิด การทำขวัญ การบวช การแต่งงาน การตาย ฯลฯ นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องไทย เช่น บ้านไทย อาหารไทย เครื่องแต่งกายของไทย มหรสพการละเล่นรื่นเริงของไทย เป็นต้น

ตัวอย่าง ตอนพลายแก้วบวชเณร

ครานั้นทองประสีผู้มารดา
 อันสมภารที่ชำนาญในทางใน
 เจ้าคิดนึกดีแล้วแก้วแม่อา
 จะได้รู้การณรงค์คงกระพัน
 ว่าแล้วจึงสั่งพวกป่าช้า
 กุจะบวชลูกชายสายสุดใจ

ได้ฟังลูกว่าหาขาดไม้
 ท่านขรัววัดส้มใหญ่แลดีครัน
 แม่จะพาไปฝากขรัวบุญนั้น
 ให้เหมือนกันสืบต่อพ่อขุนไกร
 ชวนกันเร็วหาอย่าช้าได้
 เอ็งจงไปเที่ยวหาผ้าเนื้อดี

ทำจิวรสบงสไบลาด
 ลงมือพร้อมกันในวันนี้
 ฝ่ายพวกข้าไทไปหาของ
 บ้างก็มาเย็บกรวยช่วยกันดู
 เอาผ้าขาวมาวัดตัดสบง
 ตัดจิวรสไบตะไกรเจียน
 อังสะนั้นแพรหนังไก่อุ่ม
 มานั่งพร้อมล้อมตัวตัวเป็นเกลียว
 บางคนออกมาหาขม้น
 ออกแม่เอ๋ยไม่เคยหรือไรนา
 เอาน้ำส้มพรมแก้แผลเห็นสุก
 ช่วยกันผูกกราวชิงฝิ่งทันที
 ฝ่ายพวกแม่ครัวที่ตัวยวด
 หน้าคำคล้าใหม่ใกล้เชิงกราน
 บ้างต้มบ้างแพนงบ้างแกงขม
 ส้มสกลูกไม้ใส่ธารณะ

หาทั้งยามบาตรมาตามที
 อ้ายถीलามาช่วยก
 หมากพลูใบตองที่มีอยู่
 ปอกหมากพันพลทังพันเทียน
 เย็บลงผีเข็มเหมือนเดิมเลียน
 เย็บทับจับเนียนเป็นเนื้อเดียว
 รังคุมหูใหม่ใส่เย็บเสี้ยว
 เอิกเกริกกราวกริ้วด้วยศรัทธา
 โขลกสิ้นแล้วไปเอามาอีกหว่า
 ย้อมผ้าซีตอยู่คไม่ค
 พันทกซ์แล้วหนอหวัรอร
 แห้งคี่เข้าไทรไวบนพาน
 หุงต้มเร็วรวดอลหม่าน
 บ้างชาวข้าวสารใส่กระทะ
 คั่วย่ำทำขนมอยู่เอะอะ
 ใส่กระบะเรียงรายไว้หลายใบ

ตัวอย่างข้างต้นนี้ แสดงถึงวัฒนธรรมไทยที่ลูกผู้ชายเมื่อเจริญวัยพอควรแล้วจะบวช การบวชคือการเข้ารับการศึกษาเล่าเรียนเหมือนเข้าโรงเรียนเช่นในปัจจุบันนี้ สมภารวัดเป็นครูผู้สอน วิชาที่ลูกผู้ชายสมัยก่อนนิยมเรียนคือวิชาไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา คงกระพันชาตรี หลวงคาที่มีชื่อเสียง จึงมักเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้มากกว่าเรื่องหลักธรรม การบวชในสมัยก่อน ผู้บวชต้องจัดเตรียมเสื้อผ้าข้าวของเครื่องใช้ ตลอดจนข้าวปลาอาหารที่ใช้เลี้ยงในพิธีด้วยการร่วมลงมือทำกันเอง มิใช่หาซื้อเอาได้ ตั้งแต่หาผ้าขาวมาตัดเย็บเป็นสบง จิวร อังสะ แล้วเอาขม้นย้อม ปอกหมาก พันพลู พันเทียน เย็บกรวยใบตอง ซึ่งใช้ในพิธี และยังเตรียมอาหารคาวหวานนานาชนิดอีกด้วย ตัวอย่างที่ยกมานี้ยังชี้ให้เห็นว่าคนไทยสมัยก่อนมีความสมัครสมานสามัคคีกัน จะร่วมแรงร่วมใจกันกระทำการต่างๆ ครั้งมีตำนานไทยว่า “ลงแขก” ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าครอบครัวคนไทยสมัยก่อนเป็นครอบครัวใหญ่ ผู้มีฐานะค่อนข้างว่าดีจะมีบ่าวไพร่บริวารในครัวเรือนมากมาย การประกอบกิจกรรมใดๆ จึงสำเร็จลงได้โดยง่าย